

Gelijke loopbaan, gelijk pensioen?

01-04-2014

Pag. 38

Sinds 1925 is de wettelijke pensioenleeftijd in ons land 65 jaar. Niet dat dat veel uitmaakte, want de gemiddelde levensverwachting was toen 58 jaar. Het pensioen was een soort verzekering tegen te lang leven.

Vandaag is dat anders: onze levensverwachting is ondertussen 80 jaar. Het pensioen is nu een periode van vrije tijd waar we vanaf een bepaalde leeftijd van kunnen en mogen genieten. In die context is het verrassend dat verschillende partijen het principe van de (minimale) wettelijke pensioenleeftijd willen afvoeren, en vervangen door enkel een (minimale) loopbaanvoorwaarde. Dat heet logischer en eerlijker te zijn, maar de logica ontgaat mij. Er worden meer problemen gecreëerd dan er opgelost worden.

Bij een wettelijke pensioenleeftijd van 65 jaar zal iemand die op zijn achttiende is beginnen te werken 47 jaar pensioenbijdragen hebben geleverd, terwijl iemand die tot zijn 23ste heeft gestudeerd slechts 42 jaar heeft bijgedragen. Dat is inderdaad oneerlijk: de laatste groep heeft in jaren 11 procent minder bijgedragen. Dat verschil wordt weggewerkt bij een loopbaanvoorwaarde van bijvoorbeeld 45 jaar. Beide groepen dragen dan evenveel jaren bij. Iemand die op zijn achttiende begint te werken, legt er dan op 63 jaar de riem af. Wie op zijn 23ste aan de slag gaat, moet werken tot zijn 68ste.

Alleen komt er nu een andere oneerlijkheid in de plaats. Diegene die vijf jaar later begint te werken, zal evenveel jaren bijgedragen hebben, maar gemiddeld wel vijf jaar minder lang van een pensioen kunnen genieten. Die oneerlijkheid is verhoudingsgewijs zelfs groter (doordat het aantal jaren pensioen korter is dan de loopbaan): indien zowel vroege als late starters allebei 80 jaar worden, krijgt diegene die vroeger met pensioen kan gaan zomaar eventjes 35 procent meer pensioenjaren uitbetaald. Is dat eerlijker?

Iemand die langer studeert, krijgt wel langer goedkoop onderwijs (en kindergeld). Maar laat dit net een goede prikkel zijn die door een loopbaanvoorwaarde afneemt. Vandaag is het in ons land

aantrekkelijk om te studeren. Omdat je later aan de slag gaat, misloop je weliswaar inkomen, maar voor de meesten wordt dat daarna (over)gecompenseerd met een hogere productiviteit en dus hoger loon. Ook voor de overheid is dit een goede investering: een hogere productiviteit leidt tot meer belastinginkomsten en financiert onze welvaartsstaat.

Door de overstap naar louter een loonbaanvoorwaarde wordt studeren echter minder aantrekkelijk. Per studiejaar verlies je, in vergelijking met de huidige situatie, dan ook een jaar pensioen. Financieel is dat equivalent aan een studielening van ongeveer 13.000 euro per studiejaar, die je met rente tijdens je verdere loopbaan dient terug te betalen. Voor vijf jaar hogere studies komt dat neer op een lening van 65.000 euro. Ik denk dat niet veel partijen er voorstander van zijn om het inschrijvingsgeld voor hogere studies met zo'n bedrag op te trekken. Nochtans komt een overstap naar een systeem van loopbaanjaren daar wel op neer. Heel wat studenten zouden dan weleens kunnen afhaken. Een onderzoek naar de gevolgen op de scholingsgraad is dan ook aangewezen.

Ook praktisch krijg je allerlei problemen. Wat doe je bijvoorbeeld met iemand die eerst enkele jaren werkt, en vervolgens loopbaanonderbreking neemt om te gaan studeren? Kan die vijf jaar vroeger met pensioen dan iemand die eerst studeert en dan pas aan de slag gaat?

Sommigen zullen argumenteren dat de levensverwachting van hogeschoolden veel hoger is dan van laaggeschoolden, wat compenseert voor de latere pensionering. Dat is echter naast de kwestie. Het aantal jaren op de schoolbanken op zich is niet de reden voor een hogere levensverwachting. Een laaggeschoolde leeft gemiddeld minder lang omdat dat meestal gepaard gaat met een lager inkomen, minder toegang tot gezondheidszorg en een ongezondere levensstijl. De lagere levensverwachting van laaggeschoolden is een maatschappelijk probleem dat moet worden aangepakt, maar mag niet het principe van pensionering voor de hele bevolking bepalen. Merk trouwens op dat dit mensen zijn zonder een diploma secundair onderwijs. Het verschil in levensverwachting tussen iemand met een hoger secundair en universitair diploma is wel gering, terwijl de eerste groep vijf extra pensioenjaren zou krijgen. Van de laaggeschoolden is de grote meerderheid overigens sowieso niet meer aan de slag op 55 jaar, waardoor je deze categorie hoe dan ook als uitzondering moet behandelen.

Kortom, een loopbaanvoorwaarde is niet eerlijker, logischer of praktischer dan het huidige systeem. Een wettelijke pensioenleeftijd, waarbij de hoogte van het pensioen mede bepaald wordt door het aantal loopbaanjaren, is zo slecht nog niet. Al zullen we die leeftijd wel met enkele jaren moeten optrekken om het allemaal betaalbaar te houden.